

Time: 2 hrs

Marks 60

NB: Figures to the right include full marks assigned to the questions.

- Q. 1 Answer in not more than two sentences (**Attempt any six**) (12)
- Write any two presumptions applicable to negotiable instruments.
 - Define "Banks" under The Recovery of Debts due to Banks and Financial Institutions Act 1993.
 - When an instrument becomes a bearer instrument?
 - What is Bank Rate as per RBI Act 1934?
 - What is the liability of RBI in respect of stamp duty on banknotes?
 - Define a Bill of Exchange?
 - What are the Demand and Time Liabilities as per the banking Regulation Act?
 - What is the Mode of Proof of Entries in the Bankers' Book Evidence Act 1891?
 - Whether a minor can become a party to a negotiable instrument?
 - What is "At Sight" "On Presentment" and "After Sight" under the N.I. Act, 1881?
- Q. 2 Short Notes (**Attempt any two**) (12)
- Local board
 - Noting and Protest.
 - Crossing of Cheques
 - Reserve bank as Banker's bank.
- Q. 3 Answer with reasons (**Attempt any two**) (12)
- State whether the following instruments, duly signed by Mr. A are valid promissory notes
 - "I promise to deliver 10 bags of rice to Mr. B"
 - "I promise to pay rupees one thousand only to Mr. B after one month"
 - (a) A banking Company commences its business and its subscribed capital is less than half of the authorized capital.
 - Can a Banking Company deal in buying or selling or bartering the goods in addition to the business of banking?
 - Can a banking Company create any charge upon any of its unpaid capital?
 - State with reasons whether the following instruments are inland instruments or foreign instruments?
 - A Bill drawn in Calcutta on a merchant in Mumbai but endorsed in Paris.
 - A Bill drawn in Mumbai on a merchant in Chennai and accepted payable in America.
 - A Bill drawn in Chennai on a merchant in Brussels and accepted payable in Mumbai.
 - A cheque of Rs.10,000,000/- (Rupees One Crore Only), issued on 5th January, 2023 was dishonoured and returned by the Bank on 5th February, 2023 for insufficiency of funds. A complaint is to be filed under Sec.138.
 - In which court will the complaint be filed?
 - Within how many days should the notice be sent?
 - Within how many days does the complaint have to be filed and state the penal provision.

Q.4 Long Answer Type Questions (Attempt any two)

(24)

- a) State the provisions about board of directors and chairman of banking companies.
- b) Write the meaning of “indorsement”. Discuss the various kinds of indorsements under the Negotiable Instruments Act?
- c) State the provisions regarding dishonor of a negotiable instrument.
- d) What is the business that the RBI may transact under Section 17 and which it may not transact under Section 19 of the RBI Act ?

कालावधी २ तास

एकूण गुण ६०

उजवीकडील संख्या उत्तराचे पूर्ण गुण दर्शवितात

प्र. १ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (दोन वाक्यांपेक्षा जास्त नाहीत) (कोणतेही सहा) (१२)

- अ) चलनक्षम पत्रकांना लागू असणारी कोणतीही दोन गृहीतके लिहा.
- ब) रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्शियल इन्स्टिट्यूशन्स ऍक्ट १९९३ प्रमाणे "बँक" या शब्दाची व्याख्या लिहा.
- क) एखादे पत्रक धारणी पत्रक केव्हा बनते ?
- ड) रिझर्व्ह बँक कायद्याप्रमाणे बँक रेट म्हणजे काय ?
- इ) बँक नोटांच्या संदर्भात मुद्रांक शुल्काबाबत रिझर्व्ह बँकेची जबाबदारी काय आहे ?
- फ) हुंडीची व्याख्या लिहा.
- ग) बँकिंग रेग्युलेशन कायद्याप्रमाणे मागणी आणि मुदतीची जबाबदारी म्हणजे काय ?
- ह) बँकर्स बुक्स इन्विडन्स कायद्याप्रमाणे बँकेच्या पुस्तकातील नोंदींचा पुरावा कसा सादर केला जातो ?
- ई) अज्ञान व्यक्ती चलनक्षमपत्रकात पक्षकार होऊ शकते का?
- ज) चलनक्षम पत्रक कायद्याप्रमाणे "एंट साईट", "ऑन प्रेझेन्टमेन्ट" आणि "आफ्टर साईट" म्हणजे काय?

प्र. २ टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) (१२)

- अ) लोकल बोर्ड
- ब) टिप्पणी आणि निषेध
- क) धनादेशाचे रेखांकन
- ड) बँकांची बँक असणारी रिझर्व्ह बँक

प्र. ३ सकारण उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) (१२)

- १) श्री. अ यांनी स्वाक्षरी केलेली खालील पत्रके वचनचिठ्ठी आहेत का ते लिहा -
- अ) "श्री. ब यांना तांदुळाच्या १० पिशव्या देण्याचे मी वचन देतो. "
- ब) "श्री. ब यांना एक महिन्यांनंतर एक सहस्र रूपये देण्याचे मी वचन देतो. "
- २) अ) बँकिंग कंपनी व्यवसाय सुरु करू इच्छिते आणि तिचे अभिदत्त (SUBSCRIBED) भागभांडवल अधिकृत (AUTHORIZED) भागभांडवलाच्या निम्म्यापेक्षा कमी आहे.
- ब) बँकिंग कंपनी बँकिंग व्यवसायाबरोबर मालाची खरेदी, विक्री किंवा वस्तु विनिमय करू शकते का ?
- क) बँकिंग कंपनी तिच्या अदत्त (UNPAID) भागभांडवलावर प्रभार निर्माण करू शकते का ?
- ३) खालील पत्रके देशी पत्रके की विदेशी पत्रके आहेत ते सकारण लिहा -
- अ) मुंबई येथील व्यापाऱ्यावर कलकत्ता येथे काढलेली हुंडी जिचे पॅरिस येथे पृष्ठांकन झाले आहे.
- ब) अमेरिका येथे देय असलेली चेन्नई येथील व्यापाऱ्यावर मुंबई येथे काढलेली हुंडी.
- क) मुंबई येथे देय असलेली ब्रुसेल्स येथील व्यापाऱ्यावर चेन्नई येथे काढलेली हुंडी

४) दिनांक ५ जानेवारी २०२३ रोजी जारी केलेला रु. १०,०००,००० (रुपये एक कोटी मात्र) रक्कमेचा धनादेश बँकेकडून दिनांक ०५ फेब्रुवारी २०२३ रोजी खात्यात अपुरी शिल्लक असल्याचे कारणास्तव अनादर होऊन परत आला. कलम १३८ अन्वये तक्रार दाखल करावयाची आहे -

- अ) तक्रार कोणत्या न्यायालयात दाखल केली पाहिजे ?
ब) नोटीस किती दिवसांमध्ये दिली पाहिजे ?
क) तक्रार किती दिवसांमध्ये दाखल केली पाहिजे ते लिहा आणि शिक्षेविषयी तरतुदी काय आहेत त्या लिहा.

प्र. ४ खालील प्रश्नाची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) (२४)

- अ) बँकिंग कंपनीचे संचालक मंडळ आणि अध्यक्ष याबाबतच्या तरतुदी लिहा.
ब) "पृष्ठांकन" याचा अर्थ लिहा. चलनक्षम पत्रक कायद्याप्रमाणे पृष्ठांकनाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
क) चलनक्षम पत्रकाच्या अनादरासंबंधीच्या तरतुदी लिहा.
ड) रिझर्व्ह बँक कायद्याच्या कलम १७ प्रमाणे रिझर्व्ह बँक कोणता व्यवसाय करू शकते आणि कलम १९ प्रमाणे कोणता व्यवसाय करू शकत नाही ?